

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Wyjazd szkoleniowy w ramach programu Erasmus+ do wybranych bibliotek naukowych Paryża

Author: Maria Kycler, Agata Muc, Bogumiła Warząchowska

Citation style: Kycler Maria, Muc Agata, Warząchowska Bogumiła. (2017). Wyjazd szkoleniowy w ramach programu Erasmus+ do wybranych bibliotek naukowych Paryża. "Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy" (2017, nr 2, s. 154-166).

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

**WYJAZD SZKOLENIOWY W RAMACH PROGRAMU ERASMUS +
DO WYBRANYCH BIBLIOTEK NAUKOWYCH PARYŻA
(24-28 KWIECIEŃ 2017 R.)**

W dniach 24-28 kwietnia 2017 r. dzięki programowi Erasmus+, skierowanemu do pracowników uczelni, odbyliśmy tygodniową wizytę studyjną do wybranych bibliotek naukowych Paryża. Jako pracownice Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego i Biblioteki Teologicznej byliśmy zainteresowane pracą zarówno w bibliotece goszczącej nas, jak również w innych bibliotekach Paryża.

Instytucją przyjmującą pracowników Uniwersytetu Śląskiego była Biblioteka Polska w Paryżu. Chociaż obiektem tym opiekują się dwie instytucje: Towarzystwo Historyczno-Literackie i Polska Akademia Umiejętności, to jednak administrowanie ośrodkiem powierzono Towarzystwu Historyczno-Literackiemu. Placówka ta jest instytucją o szerokim oddziaływaniu kulturalnym, naukowym i oświatowym. Tworzy ją zasób biblioteczny z czytelnią i magazynami, archiwum oraz muzeum. W ośrodku tym odbywają się konferencje, sympozja oraz odczyty ważne dla kultury polskiej, a także koncerty i uroczystości okolicznościowe o wydźwięku, społecznym i patriotycznym. Zgromadzona kolekcja oceniana jest jako najstarsza polska księżnica utworzona poza granicami naszego kraju, a także jako najstarsza działająca w Paryżu biblioteka niefrancuska.

Sięgając do historii tej placówki, warto podkreślić, że Biblioteka Polska w Paryżu powstała w 1838 r. z inicjatywy twórców polskiej kultury i działaczy związanych z ruchem Wielkiej Emigracji. Jednym z głównym jej celów było gromadzenie polskich wydawnictw emigracyjnych i krajowych oraz literatury podmiotowo-przedmiotowej w różnych językach dotyczącej spraw polskich i związanych z Polską. W budynku Biblioteki kolekcjonowane są również dzieła sztuki, pamiątki i cenne rekwizyty gromadzone z zamysłem podtrzymywania przez dziesiątki lat ducha polskiego wśród wychodźców.

---

¹ Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego

² Uniwersytet Śląski. Biblioteka Teologiczna

³ Uniwersytet Śląski. Biblioteka Teologiczna

II. 1. Czytelnia Biblioteki Polskiej w Paryżu. Fot. A. Muc.

Od 1854 r. książnica ma stałą siedzibę w centrum Paryża, dzięki czemu sprawnie i szeroko udostępnia swoje zbiory wszystkim zainteresowanym historią Polski, jej kulturą i obecnością Polaków na obczyźnie. W początkowym etapie rozwoju Biblioteka tworzona była na podstawie książek, czasopism i dokumentów z prywatnych kolekcji, a także z ocalałych pamiątek rodzinnych uchodźców. Na jej zasób składają się zatem unikatowe dokumenty i cenne, zbiory artystyczne, czasopisma, broszury, materiały archiwalne oraz szerokie spektrum literatury polskiej i zagranicznej.

Przez lata Biblioteka bogaciła się dzięki znaczącym przekazom spuścizn społeczności emigracyjnej i ich rodzin, a także poprzez zakup i wymianę prowadzoną z placówkami naukowymi i kulturalnymi w kraju i poza jego granicami. Zauważalny wpływ na zwiększenie zbiorów miały m.in. archiwalia: Szkoły Polskiej w Batignolles, Stowarzyszenia „Czci i Chleba”, Towarzystwa Dobroczynności Dam Polskich, Zakładu Świętego Kazimierza, Ambasady Polskiej w Paryżu oraz przekazany fragment archiwum domowego książąt Czartoryskich.

Systematyczne uzupełnianie zbiorów i hojność darczyńców sprawiły, że w obecnej chwili książnica liczy ponad 100 tys. woluminów. Oprócz dokumentów archiwalnych, historycznych, kompletowana jest literatura współczesna skoncentrowana na zagadnieniach emigracyjnych. Okazała część zasobu zajmują czasopisma i broszury dokumentujące życie na uchodźstwie. Wśród zgromadzonej kolekcji znaczną część stanowią rękopisy i zbiory specjalne. Całość zasobu rękopiśmiennego liczy ok. 7 400 pozycji. Na szczególną uwagę

zasługuje zbiór dokumentów po Adamie Mickiewiczu, ofiarowany Bibliotece przez najstarszego syna poety – Władysława Mickiewicza, a także archiwalia osób zaangażowanych w budowanie relacji polsko-francuskich.

Muzealną część Biblioteki Polskiej wypełniają zbiory artystyczne w postaci malarstwa, rysunku i akwarel, kolekcję miniatur, rzeźb, rycin, medali i fotografii. W celu przejrzystości prezentowanych obiektów wydzielono sale, tworząc: Muzeum Adama Mickiewicza, Salon Chopina i Muzeum Bolesława Biegasa, jako stałe ekspozycje. Natomiast inne sale przeznaczono na ekspozycje zmienne, czasowe, które są prezentowane podczas konferencji i uroczystości okolicznościowych.

Warto podkreślić, że podczas pobytu szkoleniowego była okazja do poznania Polonii francuskiej i uczestniczenia w międzynarodowej konferencji zorganizowanej przez Bibliotekę Polską w Paryżu, przy współudziale Polskiej Akademii Nauk w Krakowie i Muzeum Narodowego w Warszawie.

Biblioteka Narodowa Francji

Pobyt szkoleniowy rozpoczęła wizyta w Bibliotece Narodowej Francji (*Bibliothèque nationale de France* – dalej BnF). Ta skarbnica francuskiej kultury narodowej jest trzecią pod względem wielkości zbiorów książnicą na świecie (po Bibliotece Kongresu w Waszyngtonie i Bibliotece Brytyjskiej w Londynie). Szczyty się 15 milionami drukowanych książek, unikalną kolekcją 370 tysięcy rękopisów oraz 15 milionami grafik, fotografii i plakatów, a także zbiorem 390 tysięcy tytułów periodyków. Jej księgozbiór uzupełniają również: kartografika (900 000 jednostek map, planów i globusów), zbiór monet i medali (590 000 jednostek), muzykalia, partytury (2 miliony dokumentów), filmy (260 000 jednostek), nagrania dźwiękowe (1,5 miliona dokumentów), multimedia (170 000 rekordów). Archiwa internetowe BnF liczą 29 miliardów plików (URL) czyli 794 TB. Biblioteka zdigitalizowała 4 608 377 dokumentów, z czego 4 008 038 jest udostępnianych zdalnie.

Zbiory BnF, podzielone na 14 działów, są ulokowane w czterech siedzibach na terenie Paryża: François Mitterrand, Richelieu-Louvois, Biblioteka-Muzeum Opery (*Bibliothèque-Musée de l'Opéra*), Biblioteka Arsenалу (*Bibliothèque de l'Arsenal*) oraz w Awinionie, gdzie mieści się Maison Jean Vilar, czyli filia Oddziału Sztuk Scenicznych BnF.

Program szkolenia umożliwił poznanie siedziby François Mitterrand w nowoczesnym kompleksie BnF przy Rue de Tolbiac, a także rekonesans przyjętych tam rozwiązań organizacyjnych.

Elżbieta Walle, bibliotekarka polskiej sekcji zbiorów (*Département Littérature et Art, Service polonais T4n1*), wszechstronnie przedstawiła zadania pełnione przez BnF – archiwalne gromadzenie egzemplarza obowiązkowego i opracowanie bibliografii narodowej; gromadzenie, opracowanie i konserwację zbiorów francuskich i obcych; udostępnianie zbiorów jak

II. 2. Wejście do BnF. Fot. M. Kycler

najszerzej publiczności wraz z regulaminami; popularyzację i promocję zbiorów poprzez organizację wystaw i wydawanie publikacji; realizowanie badań i programów naukowych; współpracę międzynarodową. Odniosła się również do zadań i organizacji pracy w Sekcji polskiej, a także wybranych aspektów zawodu bibliotekarza we Francji – kształcenia, wymagań kwalifikacyjnych i zasad zatrudniania na poszczególnych stanowiskach.

Pobyt w BnF przybliżył najważniejsze fakty z historii BnF – założenie przez Karola V w Luwrze (1368) Biblioteki Królewskiej, której zbiory systematycznie powiększali kolejni władcy; decyzję Franciszka I (1537) o egzemplarzu obowiązkowym i systemie składania wszystkich drukowanych dokumentów (*dépôt légal*) w zamku Blois nad Loarą gdzie rezydował jego dwór; rozwój księgozbioru w czasach Ludwika XIV, kiedy wzbogacały go liczne zakupy kolekcji prywatnych i dary dostojników świeckich i duchownych⁴; konfiskaty bibliotek klasztornych i księgozbiorów arystokracji w okresie Rewolucji Francuskiej i wojen napoleońskich; przemianowanie Biblioteki Królewskiej na Bibliotekę Narodową (1792) oraz organizację i udostępnianie jej zbiorów w XIX i XX stuleciu.

Charakteryzując nową siedzibę BnF, E. Walle podkreśliła zasługi, jakie na rzecz jej budowy położył prezydent François Mitterrand; omó-

⁴ Akcentem przypominającym ówczesne dary są eksponowane w hallu BnF tzw. globusy Ludwika XIV, ofiarowane królowi przez kardynała Césara d'Estrées. Globusy, o średnicy 4 m, przedstawiające Ziemię i niebo wykonał w 1683 r. w Wenecji kosmograf Vincenzo Maria Coronelli. Obiekty przeszły gruntowną renowację konserwatorską; ich dzieje przybliży interaktywna wystawa. Szczegóły ekspozycji zob.: <http://expositions.bnf.fr/globes/>

wiła także założenia projektu Dominique'a Perraulta. Architekt, nawiązując do zabudowy średniowiecznych klasztorów z wirydarzem, zaaranżował cztery 22-kondygnacyjne wieże (mieszczące magazyny⁵, biura i pracownie) w kształcie otwartych ksiąg, oraz 2-piętrowy cokół (z czytelniami) w kształcie prostokąta z ogrodem pośrodku. BnF funkcjonuje również jako centrum naukowo-kulturalne, oddając do dyspozycji użytkowników sale konferencyjne i audytoryjne, pomieszczenia wystawowe, księgarnię oraz bistra.

II. 3. Makieta siedziby BnF przy Rue de Tolbiac. Fot. M. Kycler

Tradycyjną misją BnF jest gromadzenie, ochrona i dokumentowanie francuskiego dziedzictwa narodowego. Nowością stała się wdrożona w życie zasada *bibliothèque d'étude*, czyli otwartości ksiąźnicy na wszystkie osoby zainteresowane jej zbiorami. Temu celowi zostały podporządkowane rozwiązania architektoniczne i organizacyjne, czyli dwupoziomowy podział czytelń i wyodrębnienie części publicznej (poziom *Haut-de-Jardin*) oraz części naukowej (poziom *Rez-de-Jardin*).

W cokole zlokalizowano czytelnie dziedziczne (dostępne tylko dla posiadaczy kart wstępu⁶), które w wolnym dostępie oferują piśmiennictwo

⁵ W poszczególnych wieżach rozmieszczono dokumenty przyporządkowane do działów tematycznych: literatura i sztuka; filozofia, historia, nauki humanistyczne i społeczne; nauki prawne, ekonomiczne i polityczne; nauki matematyczno-przyrodnicze i techniczne; w ich udostępnianiu wykorzystywany jest automatyczny system wysokiego składowania. Oprócz tego w BnF znajdują się departamenty cymeliów i dokumentów audiowizualnych.

⁶ W BnF można wykupić kartę wstępu na jeden lub kilka dni, bądź roczny abonament. Imienna karta wstępu ze zdjęciem upoważnia do korzystania ze wszystkich czytelń na danym poziomie oraz komputerowej rezerwacji miejsca w danej czytelni. Studentom i bezrobotnym przysługują zniżki.

opublikowane po roku 1945. Dokumenty są ułożone według Klasyfikacji Dziesiętnej Deweya.

Część publiczna od roku 1996 oferuje zbiory podręczne zgromadzone w dziesięciu czytelnich (1 650 miejsc). Czytelnicy mają tu do dyspozycji przede wszystkim wydawnictwa encyklopedyczne i informacyjne oraz książki i czasopisma (głównie popularno-naukowe) na nośnikach tradycyjnych, a także filmy i inne dokumenty audiowizualne. Ze zbiorów BnF na poziomie *Haut-de-Jardin* mogą korzystać osoby, które ukończyły 16 lat; jak pokazują statystyki w czytelnich dominują uczniowie i studenci kierunków humanistycznych, ekonomicznych i prawniczych.

II. 4. Hol w części publicznej. Fot. M. Kycler

II. 5. Globusy Ludwika XIV. Źródło: <http://blog.ultimateglobes.com/2013/09/coronelli-prince-of-globe-makers.html>

Część naukowa, oddana do użytku w roku 1998, została podzielona na siedem oddziałów, w tym czternaście czytelń (1 900 miejsc). Zgromadzono w nich księgozbiory podręczne o charakterze naukowym; jedynie tutaj są również udostępniane dokumenty przechowywane w magazynach oraz cymelia. Poziom *Rez-de-Jardin* jest nastawiony na obsługę pracowników nauki i specjalistów różnych dziedzin. Akredytację mogą również uzyskać magistranci i doktoranci⁷.

Wizyta w czytelni Oddziału Literatury i Sztuki była okazją do poznania zastosowanych w BnF rozwiązań architektonicznych i technicznych. Uwagę zwróciła estetyka wnętrza oraz przyjazne zaaranżowanie przestrzeni – niskie, wygodne, znakomicie oznakowane regały, ergonomiczne miejsca pracy dla użytkowników i bibliotekarzy, liczba i wyposażenie stanowisk komputerowych i audiowizualnych, szeroka możliwość korzystania z własnych urządzeń mobilnych. Całości dopełniały nowoczesny samoobsłu-

⁷ Wymagany wiek to ukończone 18 lat.

II. 6. Uczestniczki programu Erasmus+ w czytelni Oddziału Literatury i Sztuki BnF. Fot. E. Walle

II. 7 i 8. Wnętrze czytelni Oddziału Literatury i Sztuki. Fot. M. Kycler

gowej sprzęt do skanowania i kopiowania, stoliki z nowościami wydawniczymi oraz wydzielone miejsca relaksu.

Ponieważ ideą przewodnią wyjazdu były zbiory polonijne w bibliotekach paryskich, podczas pobytu w BnF tematyka ta została kilkakrotnie poruszona. E. Walle zarysowała historię poloników w księgozbiórze BnF nawiązując do wielowiekowych polsko-francuskich związków politycznych i wymiany kulturalnej, w tym konsekwencji Wielkiej Emigracji w pierwszej

połowie XIX w. Charakteryzując zbiory polskie, zwróciła uwagę na pochodzące z XV, XVI i XVIII stulecia rękopisy i stare druki⁸, a także XIX-wieczne piśmiennictwo polskie, publikowane we Francji.

Sekcja polska, działająca w strukturze Oddziału Literatury i Sztuki BnF, od roku 1951 kształtuje współczesny księgozbiór polonistyczny – drogą zakupu⁹, ale także darów i wymiany, m.in. z Biblioteką Narodową w Warszawie, Biblioteką Jagiellońską, Biblioteką Instytutu Badań Literackich PAN oraz BUW-em. Zgromadzone przez nią zbiory liczą ok. 45 000 woluminów druków zwartych (głównie słowników, encyklopedii, prac naukowych) i ok. 200 tytułów czasopism. Do korzystania w wolnym dostępie przeznaczono ok. 1 500 książek oraz bieżące numery „Polityki” i „Gazety Wyborczej”. Staraniem Sekcji, w celu popularyzacji poloników, wydano informator *Langue et littérature polonaises*; prowadzone są również inne formy ich promocji.

Biblioteka Kandinsky w Centrum Pompidou

II. 9. Centrum Pompidou – europejskie muzeum sztuki nowoczesnej w Paryżu. Fot. A. Muc

Następna wizyta odbyła się w Centrum Pompidou – europejskim muzeum sztuki nowoczesnej, przy placu Beaubourg w Paryżu. Placówka powstała w 1971 r. z inicjatywy ówczesnego prezydenta Francji Georges Pompidou. Autorami projektu oryginalnego budynku byli: włoski archi-

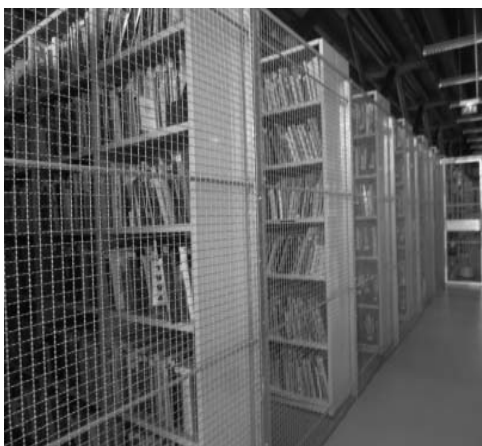
⁸ Zebrane i opracowane przez Daniela Tolleta w inwentarzu *Les Polonica de la Bibliothèque nationale de Paris* (Paris 1982).

⁹ Zakup uwzględnia też polonika zagraniczne.

tekt Renzo Piano oraz Anglik Richard Rogers. Obiekt wyróżnia się na tle innych budowli oryginalną kolorystyką oraz konstrukcją eksponującą jego szkielet złożony z instalacji, z których każdą pomalowano na inny kolor. W tym nietypowym obiekcie przedstawiono w nasyconych kolorach: powietrze – niebieski, woda – zielony, elektryczność – żółty, szyby wind – czerwony. Francuskie barwy narodowe podkreślają zróżnicowanie poziomów na poszczególnych kondygnacjach.

W okazałym gmachu o powierzchni 100 000 m² mieści się m.in. Muzeum Sztuki Nowoczesnej (*Musée National d'Art Moderne*) oraz Biblioteka Kandinsky (*Bibliothèque Kandinsky*) – jedna z największych bibliotek artystycznych na świecie z bogatą kolekcją książek artystów, dokumentacją prywatną archiwów i obszernym zbiorem rękopisów z XX w. W sześciokondygnacyjnym budynku jedno piętro zajmuje pomysłowo i nowocześnie urządzone biblioteka w której reprezentowane są i gromadzone wszystkie obszary sztuki wizualnej.

Obszerna przestrzeń wypełniona jest księgozbiorem z wolnym dostępem do półek, stolikami dla czytelników i kilkoma miejscami usytuowanymi w różnych częściach sali dla dyżurujących pracowników. Taki układ czytelnika pozwala na stały kontakt czytelnika z personelem bibliotecznych i sprawne pozyskiwanie informacji o zbiorach. Zgromadzony zasób tworzą książki, czasopisma, archiwalia, kolekcje fotograficzne, pliki audiowizualne i dokumentalne. Tematyczny podział dokumentów i źródeł oraz przejrzysta informacja o rozmieszczeniu poszczególnych działów ułatwia poszukiwanie literatury i zachęca do korzystania ze zbiorów. W wydzielonych przestrzeniach biblioteki znajdują się stanowiska komputerowe, skanery i drukarki z nieograniczonym dostępem dla użytkowników, usprawniające bieżącą pracę.

II. 10. Centrum Pompidou – europejskie muzeum sztuki nowoczesnej w Paryżu – wewnątrz Biblioteki Kandinsky. Fot. A. Muc

II. 11. Centrum Pompidou – europejskie muzeum sztuki nowoczesnej w Paryżu – wewnątrz Biblioteki Kandinsky. Fot. A. Muc

Ponadto w obiekcie tym w strefie ogólnodostępnej znajduje się księgarnia z szerokim asortymentem współczesnej literatury. Miejsce to odwiedzają nie tylko Paryżanie, ale również miłośnicy kultury francuskiej z wielu stron świata, o czym świadczą różne kolory skóry i różne języki osób zaopatrujących się w literaturę francuskojęzyczną.

Biblioteka Stacji Naukowej PAN w Paryżu

Podczas pobytu szkoleniowego złożono również wizytę w Bibliotece Stacji Naukowej PAN w Paryżu. Założki tworzenia biblioteki sięgają 1947 r., jednak zasadnicze funkcjonowanie placówki datuje się na początek lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Biblioteka specjalizuje się w dokumentowaniu powiązań francusko-polskich w zakresie kultury, historii i szeroko pojętego polskiego dziedzictwa kulturalnego. Należy jednak zaznaczyć, że główny trzon kolekcji składa się z pozycji nabytych po 1970 r. Obecnie zbiór liczy około 10 tysięcy woluminów książek i 20 tytułów czasopism, który stale jest uzupełniany i aktualizowany. Dużą pomocą w poszukiwaniu literatury są wszechstronnie przygotowani pracownicy biblioteczni (zarówno etatowi jak i wolontariusze), a uzupełnieniu ich wiedzy służy katalog biblioteczny (dostępny online) z szeroko rozbudowanymi indeksami i linkami do interesujących zbiorów. Biblioteka jest dostępna codziennie w wyznaczonych godzinach dla wszystkich zainteresowanych, jednak wypożyczanie na zewnątrz wymaga wpłacenia kaucji, zgodnie z zatwierdzonym regulaminem udostępniania. Głównymi użytkownikami biblioteki są pracownicy naukowcy i studenci przebywający w Paryżu na stypendiach, szkoleniach i programach naukowo-badawczych, a także wszyscy uczestnicy konferencji i sympozjów organizowanych we współpracy z PAN.

Instytut Literacki „Kultura”

Kolejnym punktem pobytu szkoleniowego była wizyta w siedzibie Instytutu Literackiego „Kultura” w Maisons-Laffitte pod Paryżem. Instytut został założony przez Jerzego Giedroycia, Józefa Czapskiego oraz Zofię i Zygmunta Hertzów w 1947 r. w Rzymie, a rok później przeniesiony do Francji. Ośrodek ten zaliczany jest do grona najbardziej zasłużonych polskich oficyn emigracyjnych. Zasłynął jako wydawca miesięcznika „Kultura” (wychodzącego w latach 1947–2000) oraz serii „Biblioteka Kultury”, w której do 2000 r. ukazało się 512 tomów literatury polskiej i obcej. W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. seria wydawana przez Instytut odegrała ważną rolę jako inicjatywa „scalająca” literaturę krajową i emigracyjną. Poza tym w latach 1962–2010 publikowano kwartalnik „Zeszyty Historyczne” (171 numerów), zawierające różnego rodzaju dokumenty, relacje, pamiętniki, wspomnienia i opracowania poświęcone najnowszej historii Polski. Najczęściej były to materiały, które nie mogły się ukazywać na terenie naszego kraju.

Od początku powołania placówki wydawnictwem kierował Jerzy Giedroyc, natomiast po jego śmierci w 2000 r. dyrektorami byli kolejno: Zofia Hertz, Henryk Giedroyc (brat Jerzego Giedroycia) oraz Wojciech Sikora. Wolą redaktora „Kultury” było to, aby Instytut Literacki pozostał w Maisons-Laffitte – przede wszystkim jako archiwum i biblioteka, służące do badań naukowych i celów edukacyjnych. W 1999 r. powołano do życia Stowarzyszenie Instytut Literacki „Kultura”, które obecnie zajmuje się porządkowaniem i upowszechnianiem spuścizny po Giedroyciu i jego współpracownikach. W statucie Stowarzyszenia za podstawowy cel działania uznano: „(...) przechowywanie, eksponowanie i eksploatację, dla badań historycznych i promocji wartości demokracji, dziedzictwa intelektualnego reprezentowanego przez czasopismo »Kultura«, jej archiwów, miejsc, w których było opracowywane oraz innych czasopism i dokumentów publikowanych w związku z nim, jak również wszelkich przedmiotów, związanych z »Kulturą«”¹⁰.

Podczas wizyty w Maisons-Laffitte po siedzibie redakcji „Kultury” oprowadzał nas Leszek Czarnecki, znawca historii Instytutu, a zarazem jego najstarszy stażem pracownik. Z wielkim zaangażowaniem i skrupulatnością przybliżył nam nie tylko historie poszczególnych osób i pomieszczeń, ale także zawartość pokaźnego archiwum i biblioteki.

Archiwalia przechowywane uprzednio na wszystkich poziomach domu w Maisons-Laffitte zostały przeniesione do znajdującego się w ogrodzie pawilonu. Obejmują one niezwykle bogatą korespondencję Jerzego Giedroycia, rękopisy i materiały redakcyjne ponad tysiąca dwustu publikacji, fotogra-

¹⁰ Misja Stowarzyszenia Instytut Literacki Kultura. Pobrane 30 sierpnia 2017, z: <http://www.kulturaparyska.com/pl/domofon/misja-stowarzyszenia-instytut-literacki-kultura>

II. 12. Siedziba Instytutu Literackiego „Kultura” w Maisons-Laffitte pod Paryżem. Fot. A. Muc

fie, nagrania dźwiękowe i filmy, a także powierzona Instytutowi prywatna spuścizna współpracowników. Sama tylko korespondencja liczy ok. 150 tysięcy listów, a jej wartość jest tym większa, gdyż zachowały się nie tylko listy do redaktora naczelnego „Kultury”, ale także kopie tych, które on sam wysyłał. Giedroyc korespondował m.in. z Czesławem Miłoszem, Andrzejem Bobkowskim, Jerzym Stempowskim, Zbigniewem Brzezińskim, Witoldem Gombrowiczem, Konstantym Jeleńskim, Gustawem Herlingiem-Grudzińskim, Albertem Camusem i Georgem Orwellem¹¹. Ogromne zasoby archiwalne dotyczą nie tylko dziejów polskiej emigracji, ale także historii PRL-u i opozycji demokratycznej. Zgromadzone dokumenty stanowią na tyle ważny zasób, że w 2009 r. archiwum zostało wpisane na prestiżową listę Pamięci Świata UNESCO, co potwierdza napis na tablicy pamiątkowej usytuowanej na ogrodzeniu obok wejścia: „W tym domu mieści się Archiwum Instytutu Literackiego, wydawcy Kultury pisma Wolnej Polski (1947-2000), wpisane na listę Pamięci Świata UNESCO ze względu na jego uniwersalną wartość”.

W 2007 r. zainicjowano projekt pod nazwą „Inwentarz Archiwum Instytutu Literackiego «Kultura»”, którego finansowanie zapewniło polskie Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W ramach projektu Biblioteka Narodowa i Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych dokonały pełnej konserwacji oraz inwentaryzacji zbiorów Instytutu. Wszystkie dokumenty

¹¹ D. Janiszewska-Jakubiak, Instytut Literacki „Kultura” w Maisons-Laffitte. Pobrane 30 sierpnia 2017, z: <http://dzieje.pl/ochrona-zabytkow/instytut-literacki-kultura-w-maisons-laffitte>

zostały poddane dezynfekcji, odkwaszone, umieszczone w opakowaniach konserwatorskich, oznaczone sygnaturami i opisane w inwentarzu, który zawiera ok. 60 tysięcy opisów. Po siedmiu latach prac archiwalnych odbyło się uroczyste przekazanie ukończonego inwentarza na ręce Wojciecha Sikory, prezesa Stowarzyszenia Instytut Literacki „Kultura”. Internetowa wersja inwentarza została umieszczona na serwerze Biblioteki Narodowej¹². Ponadto w 2016 r. rozpoczęła się cyfryzacja zbiorów Instytutu, realizowana także przez specjalistów z Biblioteki Narodowej.

L. Czarnecki podkreślał, że kolejnym zadaniem, jakie stawia sobie Instytut i Fundacja Kultury Paryskiej jest uporządkowanie biblioteki, która obecnie jest niedostępna dla zwiedzających. W księgozbiornie liczącym ok. 60 tysięcy tomów, są m.in. publikacje własne wydawane przez Instytut Literacki, książki o Instytucie i o „Kulturze” oraz kolekcja zgromadzona przez Jerzego Giedroycia jako warsztat pracy, w tym unikatowe czasopisma (w językach ukraińskim, białoruskim, litewskim), zbierane przez Redaktora od czasów wojny. Przewodnik zwracał uwagę, że zbiory biblioteczne także wymagają dezynfekcji, skatalogowania i umieszczenia we właściwych warunkach magazynowych. Jednocześnie wyrażał nadzieję, że dzięki pomocy finansowej strony polskiej uda się tego niebawem dokonać w podobny sposób jak to miało miejsce z archiwaliami. Tym bardziej, że siedziba „Kultury” w Maisons-Laffitte oraz prowadzone przez Instytut Literacki działania mają szczególne znaczenie dla kształtowania świadomości historycznej i kulturalnej Polski powojennej.

Dzięki dobrej środowiskowej współpracy bibliotekarzy, dane nam było poznać kilka wybranych księżnic Paryża, a także zaznajomić się z ciekawymi obiektami architektury bibliotecznej, z ich profesjonalną kadrami i jej szerokim oddziaływaniem na życie kulturalno-oświatowe stolicy.

Należy podkreślić, że po raz kolejny wyjazd szkoleniowy w ramach programu Erasmus+ był niezwykle owocnym i interesującym doświadczeniem, umożliwiającym w sposób niekwestionowany poznać warsztat pracy w bibliotekach partnerskich. Opracowany wcześniej program pobytu z pewnością przyczynił się do sprawnej organizacji szkolenia i możliwości odwiedzenia kilku najważniejszych placówek, a także do poszerzenia wiedzy z zakresu historii i bieżącego funkcjonowania bibliotek. Ważnym elementem wyjazdu była wzajemna wymiana doświadczeń, zdobycie nowych informacji na temat polityki bibliotecznej, rozwoju kadry pracowniczej w bibliotekach naukowych Francji. Wyjazd ten umożliwił nam poznanie różnych aspektów pracy bibliotekarza na terenie Francji, a także zachęcił do kolejnych wyjazdów szkoleniowych w ramach programów wspierających edukację pracowników uczelni.

---

¹² Inwentarz Instytutu Literackiego Kultura. Zob. <http://www.bn.org.pl/katalogi-i-bibliografie/inwentarz-institutu-literackiego-kultura/inwentarz-institutu-literackiego-kultura/>